Valtiovarainvaliokunta

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2027–2030: Työllisyys- ja sopeutustoimien vaikutukset

Valtiovarainvaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa seuraaviin kysymyksiin:

1) VaV:n kokouksessa 6.5.2026 suullisesti esitetty tieto työllisten huomioon otetusta määrästä JST:ssa. Kokouksessa mainittiin, että 20 000 uutta työllistynyttä sisältyy JTS:aan vuosina 2029–2030.

2) Selvennys JTS:n mukaisesta nettosopeutuksesta.

1) Julkisen talouden suunnitelman pohjalla olevaan VM:n ennusteeseen sisältyvä oletus työllisyystoimien vaikutuksesta työllisten määrän kehitykseen 2029-2030

Valtiovarainministeriö on arvioinut Työllisyystavoitteiden seuranta - Valtiovarainministeriö, että nykyisen valtioneuvoston tekemien päätösten rakenteellisen vaikutuksen arvioidaan olevan noin 105 000 työllisen verran työllisyyttä vahvistava.

Työvoiman kysyntä on heikosta talouskasvusta johtuen tällä hetkellä vaimeaa. Kevään 2026 valtiovarainministeriön talousennusteessa oletetaan, että työllisten määrä kääntyy hienoiseen kasvuun vuoden 2027 aikana, sillä työn kysyntä reagoi yleensä viiveellä talouden aktiviteetin muutoksiin. Työvoiman kysyntä kohdistuu suhdannenousun alussa tyypillisesti paremman tuottavuuspotentiaalin omaavaan henkilöstöön. Työvoiman rakenneuudistusten kohderyhmä ei välttämättä edusta tätä potentiaalia. Valtiovarainministeriön kevään ennusteessa on tehty tekninen oletus, että talouskasvun nopeutumisesta seuraavan suhdanneluontoisen työvoiman kysynnän lisäksi myös nykyisen valtioneuvoston tekemien päätösten seurauksena työllisten määrä voisi vuonna 2030 olla yhteensä noin 18 000 suurempi. Työllisten määrä vuosina 2029 ja 2030 voisi näin ollen lisääntyä vuosittain keskimäärin noin 0,8–0,9%.

2) Nettosopeutus JTS-kaudella 2027–2030

Hallituksen toimien vaikutuksia voidaan tarkastella erilaisin rajauksin.

1. Julkisen talouden suunnitelman luvussa 8 vaalikauden päätösperäisten toimien vaikutusta julkisyhteisöjen rahoitusasemaan kuvataan kansantalouden tilinpidon näkökulmasta. Taulukossa vaalikauden päätösperäiset toimet vahvistavat julkisyhteisöjen rahoitusasemaa 2,8 mrd. eurolla v. 2027 ja 0,6 mrd. eurolla vuoden 2030 tasolla.

   Suurin syy päätösperäisten toimien julkista taloutta vahvistavan vaikutuksen vähenemiseen JTS-kaudella on Suomen sitoutuminen Natossa sovittuun tavoitteeseen nostaa jäsenmaiden puolustusmenot 3,5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2035 mennessä. Julkisen talouden suunnitelmassa hallitus kohdentaa puolustukseen lisäpanostuksia, jotka kasvattavat Nato-määritelmän mukaiset puolustusmenot arviolta 3,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen 2029-2030. Kokonaisuudessaan vaalikauden aikana tehdyt

päätökset kasvattavat puolustusmenoja noin 3,5[1] mrd. eurolla vuoden 2030 tasolla tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna.

On hyvä huomioida, että julkisen talouden suunnitelman luvun 8 tarkastelu kattaa myös sellaisia toimia, joihin vaikuttaa osin mm. mennyt suhdannekehitys. Tarkastelussa huomioidaan muutokset sosiaaliturvamaksuissa, vaikka hallituksen päättämien toimien ohella sosiaaliturvamaksujen kehitykseen vaikuttaa myös mm. Työllisyysrahaston suhdannepuskurin varallisuusasema voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Lisäksi on hyvä huomioida, että tarkasteluun ei sisälly hallitusohjelman mukaisia hyvinvointialueiden omia toimia taloutensa tervehdyttämiseksi tai toteutettujen työllisyystoimien rakenteellista julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta.

2. Hallituksen toimenpiteitä on hyödyllistä tarkastella myös laajemmasta ja 1. kohdassa kuvattua tarkastelua täydentävästä näkökulmasta, siten että myös JTS:n luvun 8 tarkastelun ulkopuolelle jäävät toimet tulevat huomioiduksi. Tässä tarkastelussa ei toisaalta huomioida muutoksia sosiaaliturvamaksuissa edellä todetuista syistä.

   Hallitus on päättänyt vaalikaudella julkista taloutta 10 mrd. eurolla sopeuttavista toimista. Tähän varsinaiseen sopeutuskokonaisuuteen sisältyvät hallitusohjelmassa päätetyt toimet, keväällä 2024 ja syksyllä 2025 päätetyt toimet, sekä eri yhteyksissä päätetyt toimet niiltä osin kuin toimilla on korvattu tai kohdennettu uudelleen 10 mrd. euron kokonaisuuteen sisältyviä sopeutustoimia.
   - Näistä yksin hallituksen toimista riippuvat suorat sopeutustoimet ovat yhteensä n. 7 mrd. euroa: n. 5 miljardia euroa vuoden 2027 tasolla julkisen talouden menoja sopeuttavia toimia, n. 1,5 miljardia euroa verotoimenpiteitä sekä n. 0,5 mrd. euroa velkaa alentavia toimia, joilla ei ole vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan.
   - Lisäksi toimenpidekokonaisuuteen sisältyy sopeutustoimia, jotka edellyttävät hyvinvointialueiden omia päätöksiä taloutensa vahvistamiseksi (n. 0,9 mrd. euroa).

   Näiden lisäksi 10 mrd. euron kokonaisuudesta n. 2 mrd. euroa koostuu rakennepoliittisista työllisyyttä lisäävistä toimista ja niiden julkista taloutta vahvistavasta vaikutuksesta. Tähän mennessä toteutuneiden työllisyystoimien arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan rakenteellisesti työllisyyttä noin 105 000 hengellä ja julkista taloutta yhteensä n. 2,5 mrd. eurolla kasvavan työllisyyden kautta. Toimien arvioitu vaikutus ylittää siten hallitusohjelmassa tavoitellun tason. Kyseessä on rakenteellinen pidemmän aikavälin vaikutus, ja suhdannetilanne vaikuttaa siihen, millaisella aikataululla toimenpiteiden täysi vaikutus toteutuu.

   Toimenpidekokonaisuuden 10 mrd. euron julkista taloutta vahvistava vaikutus ei näy täysimääräisesti vielä vaalikauden loppuun (2027) tai vuoteen 2030 mennessä, vaan vasta pidemmällä aikavälillä. Esimerkiksi työllisyystoimien vaikutus viivästyy heikon taloussuhdanteen vuoksi. Sopeutuskokonaisuuteen sisältyvien hyvinvointialueiden omien sopeutustoimien toimeenpanoon ja ajoittumiseen liittyy myös edelleen epävarmuutta, vaikka alueet ovat viime vuosina vahvistaneet talouttaan sopeutustoimin.

   10 mrd. euron sopeutuskokonaisuuden lisäksi hallitus on päättänyt hallitusohjelmassa ja hallituskauden aikana kasvutoimista sekä menolisäyksistä mm. turvallisuusympäristön muutoksen vuoksi, jotka heikentävät julkista taloutta vaalikauden aikana ja JTS-kaudella.

[1] Ei sisällä hankintoihin liittyviä ALV-menoja.

Suurimmat menolisäykset liittyvät edellä kuvatun mukaisesti puolustuskyvyn vahvistamiseen. Muita hallituksen päättämiä julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavia toimia ovat:

- Hallituksen keväällä 2025 päättämä kasvutoimien kokonaisuus (veronkevennykset ja niitä rahoittavat toimet), joka heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa nettona n. 1,3 mrd. euroa vuonna 2027. Keväällä 2026 päätetyt kasvutoimet rahoitettiin sopeutustoimin.
- Määräaikainen investointiohjelma, joka heikentää JTS-kaudella vielä väliaikaisesti rahoitusasemaa (0,8 mrd. euroa vuonna 2027 ja 0,1 mrd. euroa v. 2030).
- Muut menolisäykset: n. 1 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla, josta runsas 0,4 mrd. euroa on tukea Ukrainaan. Kehyskauden lopulla v. 2030 muita menolisäyksiä on 0,8 mrd. euroa, josta noin 0,2 mrd. euroa on Ukrainan tukea.

Näiden seurauksena vaalikauden aikana tehdyt ja realisoituvat toimet (kaikki hallituksen toimet, ml. puolustusmenojen kasvu) vahvistavat rahoitusasemaa arviolta noin 4 mrd. eurolla v. 2027.

Hallituksen toimien vaikutus julkisyhteisöjen velan kehitykseen on tätä suurempi. Hallituksen keskeinen finanssipolitiikan tavoite on ollut velkasuhteen taittaminen eli osa päätetyistä toimista kyllä vähentää velanottoa, mutta ei paranna edellä tarkasteltua rahoitusasemaa. Tällaisia toimia ovat siirrot Valtion eläkerahastosta sekä ARA-korkotukilainavaltuuksien vähentäminen.

Veliarvo Tamminen
neuvotteleva virkamies